УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Датум 16. новембар 2015

ИЗВЕШТАЈ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ, КАНДИДАТА И МЕНТОРА ЗА ИЗРАДУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовао комисију:

Одлуком од 4. новембра 2015. Научно-наставног већа Филолошког факултета Универзитета у Београду образована је комисија за оцену подобности докторанта Весне Ђорђевић, мастер, која је пријавила тему под насловом "Видски парњаци у српском језику (имперфективни глагол : перфективни глагол изведен префиксима за-, из-, на-, о-, по-, с- и -у)".

2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назив уже научне области за коју је изабран у звање, датум избора у звање и назива факултета, установе у којој је члан комисије запослен:

1. Ментор: др Весна Ломпар, доцент, Савремени српски језик, 2006, Филолошки факултет Универзитета у Београду,
2. Др Рајна Драгићевић, редовни професор, Савремени српски језик, 2013, Филолошки факултет Универзитета у Београду,
3. Др Срето Танасић, научни саветник, 2008, Институт за српски језик САНУ.

II БИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Весна Ђорђевић је рођена 7. новембра 1984. године у Мајданпеку. Дипломирала је на Филолошком факултету Универзитета у Београду 2009. године, на Групи за српски језик и књижевност са општом лингвистиком, стекавши звање дипломирани професор српског језика и књижевности. Године 2010. завршила је мастер студије на Филолошком факултету у Београду (тема мастер рада: „Сложенице са страном препозитивном компонентом у функцији именовања занимања"). Школске 2010/2011. уписала је докторске академске студије на истом факултету, смер Српски језик. Од фебруара 2012. године запослена је на Институту за српски језик САНУ, на пројекту „Опис и стандардизација савременог српског језика". Школске 2012/2013. и 2013/2014. била је ангажована као лектор српског језика на Филозофском факултету Универзитета Коменски у Братислави.

III БИБЛИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Ђорђевић 2015: Весна Ђорђевић, „Марина Николић, *Категорија степена у српском*

језику: сложена реченица”, *Наш језик XLVI/1–2*, Београд: Институт за српски језик САНУ, стр. 71–74.

Ђорђевић 2014: Весна Ђорђевић, „Лекторат српског језика на Филозофском факултету Универзитета Коменски у Братислави”, *Наш језик XLV/3–4*, Београд: Институт за српски језик САНУ, стр. 79–87. (ISSN 1450–9803, UDK 801).

Ђорђевић 2014: Весна Ђорђевић, „44. међународни научни састанак слависта у Вукове дане”, *Prevodilac*, св. 71, бр. 3–4, Београд: Удружење научних и стручних преводилаца Србије, стр. 105–109. (ISSN0351–8892, UDK 651.926.07(05)=00).

Ђорђевић 2014: Весна Ђорђевић, „43. међународни научни састанак слависта у Вукове дане”, *Prevodilac*, св. 71, бр. 1–2, Београд: Удружење научних и стручних преводилаца Србије, стр. 85–91. (ISSN0351–8892, UDK 651.926.07(05)=00).

Ђорђевић 2014: Vesna Đorđević, „Frazeologizmi s komponentom *zvono, bubanj* i *gajde* u frazeologiji srpskog jezika i njihovi ekvivalenti u slovačkom jeziku”, (у зборнику) *Frazeologické štúdie VI: Hudobné motívy vo frazeológii* (ed. M. Dobríková), Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, стр. 51–60. (ISBN 978-80-223-3677-2)

Симић, Вукелић и Ђорђевић 2013: Nataša Simić, Milica Vukelić i Vesna Đorđević, „Self-presentation in `unsuitable` resumes: A case from Serbia.”, *Sociologija*, LV, 4, стр. 503–518. (UDK:159.923)

Ђорђевић 2013: Весна Ђорђевић, „Концептуалне метафоре и скривена идеологија у политичком дискурсу”, *Лингвистичке актуелности 22*, Београд: Институт за српски језик САНУ, стр. 79–87. (ISSN 1450–9803, UDK 801).

Ђорђевић 2012: Весна Ђорђевић, „Интернационализација графије српског језика: различити начини графијског бележења страних назива за занимања”, *Српски језик – студије српске и словенске*, XVII, стр. 593–601. (UDK 811.163.41’373.45:811.111)

Ђорђевић и Адамовић 2012: Весна Ђорђевић, Мирјана Адамовић, „Фразеологизми с компонентом соматизмом, означающие устойчивые отрицательные качества человека в русском и сербском языках”, (у зборнику) *Актуальные вопросы современной филологии: теоретические проблемы и прикладные аспекты, посвященной 80-летию академика Багизбаевой Маи Михайловны*, Алматы: Казак университеті, стр. 111–114. (ISBN 978-601-247-425-1)

Ђорђевић 2012: Vesna Đorđević, „Konceptualizacija imigranata u političkom diskursu”, *Лингвистичке актуелности 20*, Београд: Институт за српски језик САНУ, стр. 103–113. (ISSN 1450–9803, UDK 801).

IV ОЦЕНА ДА ЈЕ КАНДИДАТ ПОДОБАН ДА РАДИ ДИСЕРТАЦИЈУ

Увидом у биографију и библиографију кандидата, комисија сматра да кандидат Весна Ђорђевић испуњава све услове за израду докторске дисертације.

V ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНОГ МЕНТОРА

За ментора је предложена др Весна Ломпар, доцент Филолошког факултета у Београду, Катедра за српски језик

Библиографија ментора са најмање 5 јединица релевантних за област из које се ради докторска дисертација.

1) Заменице са префиксом *и-* у српском језику, *Научни састанак слависта у Вукове дане,*

Београд, бр. 26/$_2$, 1997, стр. 155–163.
2) Статус и класификација речци у сербокроатистичким граматикама, *Научни састанак слависта у Вукове дане,* Београд, бр. 27/$_2$, 1998, стр. 239–246.
3) Дистрибуција конкурентних падежних наставака именица према сербокроатистичким граматикама и речницима, *Научни састанак слависта у Вукове дане,* Београд, бр. 29/$_1$, 2000, стр. 161–175.
4) Систематизација врста речи у савременом српском језику, *Научни састанак слависта у Вукове дане,* Београд, 32/3, 2003, стр. 35– 51.
5) Дефинисање именица, *Научни састанак слависта у Вукове дане,* Београд, 32/$_3$, 2003, стр. 51– 63.
6) Значај појединачних примера за дефинисање језичких појмова, *Научни састанак слависта у Вукове дане,* Београд, 33/3, 2004, стр. 47– 55.
7) Анализа приступа придевима у сербокроатистичким граматикама, *Наш језик*, Београд, књ. 35/1– 4, 2004, стр. 23– 29.
8) О класификацији именица у сербокроатистичким граматикама, *Научни састанак слависта у Вукове дане,* Београд, 34/3, 2005, стр. 177– 185.
9) Неличне заменице и заменички прилози у настави српског језика као страног, *Српски као страни језик у теорији и пракси: зборник радова,* Београд, 2007, стр. 131– 139.

Комисија сматра да доцент др Весна Ломпар **испуњава све услове за ментора ове докторске дисертације за област** Савремени српски језик.

VI ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ:

ОЦЕНА:

1. формулације назива тезе
(наслова)

Комисија закључује да је радни назив тезе „Видски парњаци у српском језику (имперфективни глагол : перфективни глагол изведен префиксима за-, из-, на-, о-, по-, с- и -у)". **прикладан и да добро репрезентује суштину предложене теме истраживања.**

2. предмета (проблема)
истраживања

Опис теме:

Под видским паром у српској литератури најчешће се подразумевају два глагола истог лексичког значења, а различитог вида (Стевановић 1991: 541, Mrazović – Vukadinović 2009: 84, Пипер – Клајн 2013: 177 и др.). Образовање видског пара врши се помоћу: суфикса (*разбити – разбијати, капати – капнути*), префикса (*писати – написати, пеглати – испеглати*), комбинације префикса и суфикса, уз сугласничке, самогласничке, као и акценатске промене (*ослободити – ослобађати, створити – стварати, ȍпевати – опéвати*), „нерегуларних" опозиција (*лећи – легати*) и суплетивних опозиција (*рећи – говорити*) (Војводић 2013). Најбољи пример видског пара, односно „најрегуларнији начин изражавања вида је суфиксација" (Пипер – Клајн 2013): *обрадити – обрађивати, преписати – преписивати* и др. Наведено схватање заступљено је у нашим научним радовима који

се баве глаголским видом, иако није свуда експлицитно исказано, већ се из примера и контекста може извести. За разлику од суфиксације, удео префиксације у перфективизацији, односно статус видског пара образованог по моделу: *имперфективни (мотивни) глагол : префиксирани перфективни глагол* представља аспектолошко питање које изазива разилажења у научним мишљењима, а ствара и потешкоће у пракси (у настави српског језика у школама, у настави српског језика као страног).

Наиме, глаголски вид као граматичка категорија исказује се кроз двојност, кроз бинарну опозицију свршено/несвршено, што илуструју парови: *бацити – бацати*, *пасти – падати*, *обрадити – обрађивати*. Када говоримо о паровима где је перфективни члан изведен префиксом, не можемо говорити о двојности, јер перфективни чланови (готово увек) долазе у виду „гнезда": б*ројити – набројити, избројити, пребројити*, *убројити*, *пеглати – испеглати, опеглати* итд.

Кључна питања у вези са префиксацијом и видским парњаштвом:

1) Да ли уопште можемо назвати видским паром пар глагола од којих је један несвршени а други изведен префиксом од тог несвршеног? Другим речима, може ли модел *имперфективни мотивни глагол : префиксирани перфективни глагол* представљати видски пар?
2) Уколико је одговор на прво питање потврдан, који перфективни глагол из творбеног гнезда представља видски парњак несвршеном мотивном глаголу?

О првом проблему доста је писано у српској, уопште у славистичкој литератури, а разлог за непризнавање статуса видског пара пару глагола образованом по наведеном моделу представља префикс (и значење које он носи). Наиме, префиксом се осим вида мења и лексичко значење, па се поставља питање да ли је перфективизација префиксом граматичка или лексичка појава. Ипак, неким префиксираним глаголима и заговорници тезе да нема граматичких, тзв. празних префикса допуштају статус правих видских парњака, из чега произилази да неки префиксирани глаголи могу да чине видски пар са несвршеним мотивним глаголом, а неки не, и још – да префикс који учествује у грађењу перфективног члана таквог видског пара нема лексичко значење, већ само видско, дакле, да служи као граматичко средство, јер је критеријум за грађење видског пара непостојање разлике у лексичком значењу између мотивног и мотивисаног глагола. У такве видске парове убрајају се: *писати – написати, радити – урадиити* и многи други. Појаву празних префикса прва је у нашој лингвистици објаснила Ирена Грицкат (1966–67): префикс увек има значење, само се оно не „осећа" ако се семантика мотивног глагола и семантика префикса поклопе, слију: као у случају *писати – написати*, где префикс има просторно значење које подразумева површину, а радња означена глаголом писати подразумева „распростирање (те радње) по некаквој површини". Ову појаву Ирена Грицкат (1966–67, 1967) назива чистом (граматичком) перфективизацијом. У *Нормативној граматици српског језика* овакви видски парови названи су „видским паровима у ширем смислу", чиме се видски парњаци изведени префиксом ипак раздвајају од видскик парњака изведених суфиксом (они се сматрају видом у ужем смислу), такође, смештају се у домен творбе/лексике.

Дакле, граматичари претпостављају: а) постојање два глагола значењски различита само по виду, а формално само по префиксу који ту разлику изражава –

они представљају видски пар (*писати – написати*), и б) постојање два глагола семантички различита и по видском и по лексичком значењу, а формално по префиксу – они не представљају видски пар (*писати – дописати*). Међутим, није једноставно утврдити нити када два глагола јесу, нити када нису видски парњаци. За доказивање видске парности између два глагола неопходно је упоређивање њихових лексичких значења, семантичких специфичности и рекцијског окружења, који у случају видског парњаштва морају бити једнаки (разлика између мотивног и мотивисаног глагола постоји само у виду). Глаголи поменутог типа који не представљају видске парњаке разликоваће се и по виду и по значењу – префиксирани глагол имаће другачије лексичко значење или додатну (акционалну) модификацију (Aktionsart, у нашој литератури користе се и термини видски ликови, начини глаголске радње и др.). Тако, на пример, парови глагола: *летети – полетети*, *писати – дописати, радити – нарадити се* неће представљати видске парове, јер префиксирани глагол у односу на мотивни носи лексичке модификације: префикс *по-* у глагол *полетети* уноси инхоативно значење, префикс *до-* у *дописати* комплетивно, префикс *на-* у *нарадити се* сативно.

Из свега наведеног произилази да је питање одређивања видских парњака још увек отворено и да су потребна како теоријска, тако и конкретна истраживања овог проблема.

Предмет нашег рада биће видски парњаци типа *имперфективни мотивни глагол : перфективни префиксирани мотивисани глагол*, и то они код којих је перфективни члан изведен префиксом *за-*, *из-*, *на-*, *о-*, *по-*, *с-*, *у-*.

Истраживање ће бити спроведено на грађи ексцерпираној из *Речника српскога језика* Матице српске и *Обратног речника српскога језика* Мирослава Николића, а примери ће бити преузимани (и) из других описних речника, по потреби и из *Корпуса савременог српског језика* Математичког факултета у Београду.

Комисија закључује да је предложени предмет истраживања својом сложеношћу, актуелношћу и значајем у областима дисертације.

3. Библиографија прелиминарних истраживања

Кандидат је приложио библиографију од 78 библиографских јединица релевантних за истраживање. Овде наводимо јединице најзначајније за истраживање:

1. Белић 1924/2000г: Александар Белић, „Прилози историји словенских језика. I. О словенском глаголском виду”, *Јужнословенски филолог* IV, Београд, 1–28 = Белић 2000г, 233–240.
2. Белић 1955–56/2000д: Александар Белић, „О глаголима са два вида”, *Јужнословенски филолог* XXI/1–4, Београд, 1–13 = Белић 2000д, 276–283.
3. Грицкат 1957–1958: Ирена Грицкат, „О неким видским особеностима српскохрватског глагола”, *Јужнословенски филолог* XXII, Београд, 65–130.
4. Грицкат 1967: Ирена Грицкат, „Шта даје за проучавање глаголске семантике чиста (граматичка) перфектизација путем префиксације”, *Наш језик* XVI/3, Београд, 119–126.
5. Грицкат 1984–85: Ирена Грицкат, „Одлике глаголског видског парњаштва као семантички индикатори”, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*

XXVII–XXVIII, Нови Сад, 197–203.
6. Грубор 1953: Đuro Grubor, *Aspektna značenja*, Zagreb: Jugoslovenska akademija znanosti i umjetnosti.
7. Дешић 1985: Милорад Дешић, „Полисемија и српскохрватски глаголски вид", *Научни састанак слависта у Вукове дане* 14/2, Београд, 1985, 75–85.
8. Дики 2012: Stephen M. Dickey, „Orphan prefixes and grammaticalization of aspect in South Slavic", *Jezikoslovlje* 13/1, Zagreb, 71–105.
9. Ивић 2001: Милка Ивић, „О тзв. 'видским парњацима' – из новог угла", *Јужнословенски филолог* LVII, Београд, 1–5.
10. Ивић 2008: Milka Ivić, „Način na koji slovenski glagol ovremenjuje ponavljanu radnju", in: *Lingvistički ogledi*, Beograd: Biblioteka XX vek, 54–72.
11. Ивић П. 1955: Павле Ивић, „О виду глаголског облика *будем*", *Наш језик* VI/7–10, Београд, 237–245.
12. Јанда 2002: Laura A. Janda, „Concept of Case and Time in Slavic", *Glossos* 3, http://seelrc.org.glossos.
13. Јанда 2004: Laura A. Janda, „A Metaphor in Search of s Source domain: The Categories of Slavic Aspect", *Cognitive Linguistics* 15/4, 471–527.
14. Јанда 2006: Laura A. Janda, „A Metaphor for Aspect in Slavic", *International Journal of Slavic Linguistics and Poetics* 44–45, 249–260.
15. Јанда 2007а: Laura Janda, „Aspectual clusters of Russian verbs", *Studies in Language* 31/3, 607–648.
16. Јанда 2007б: Laura Janda, „What makes Russian bi-aspectual verbs special?", In: *Cognitive Paths into the Slavic Domain*, Mouton de Gruyter, 83–109. http://www.unc.edu/depts/slavdept/lajanda/Janda_2.pdf
17. Јанда и др. 2014: Laura Janda, Anna Endresen, Julia Kuznetsova, Olga Lyashevskaya, Anastasia Makarova, Tore Nesset, Svetlana Sokolova, *Why Russian Aspestual Prefixes aren't empty. Prefixes As Verbs Classifiers*, Bloomington: Slavica Publishers.
18. Кликовац 1996: Duška Klikovac, „O glagolskom vidu u srpskohrvatskom jeziku iz drugog ugla", *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику* XXXIX/1, Нови Сад, 135–139.
19. Ковачевић 2011а: Милош Ковачевић, „Плеонастичка употреба префикса у српскоме језику", у: *Граматичка питања српскога језика*, Београд: Јасен, 81–101 (= *Научни састанак слависта у Вукове дане* 39/1, 2010, 97–112).
20. Ковачевић 2011б: Милош Ковачевић, „Префиксалне творенице са значењем поновљености у савременом српском језику", у: *Граматичка питања српскога језика*, Београд: Јасен, 103–123 (= *Књижевни (стандардни) језик и језик књижевности*, Зборник радова са Међународног научног скупа Српски језик, књижевност, уметност, 1, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 19–32).
21. Новаков 2005: Предраг Новаков, *Глаголски вид и тип глаголске ситуације у енглеском и српском језику*, Нови Сад: Футура публикације.
22. Поповић 2008а: Људмила Поповић, „Изражавање аспектуалног значења проспективности у словенским језицима", *Зборник Матице српске за славистику* 73, Нови Сад, 2008, 297–314.
23. Потехина 2007а: Я. В. Потехина, *Префиксальная видовая пара русского глагола и ее отражение в словаре*, диссертация на соиск. учен. степ. канд. филол. наук, Москва: РУДН, 215 с.

24. Потехина 2007б: Я. В. Потехина, *Префиксальная видовая пара русского глагола и ее отражение в словаре*, Автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. филол. наук, Москва: РУДН, 24 с.
25. Ристић 2011в: Стана Ристић, „Глаголи визуелне перцепције у српском језику", у: Милош Ковачевић (ур.), *Књижевни (стандардни) језик и језик књижевности*, Крагујевац: ФИЛУМ, 33–41.
26. Тополињска 1985: Zuzana Topolinjska, „Iz problematike slovenskih inhoativa (odnos glagolskog vida i faze radnje)", *Јужнословенски филолог* XLI, Београд, 1–11.

4. циљеви истраживања

Главни циљеви овог истраживања јесу утврђивање и издвајање видских парњака типа *несвршени мотивни глагол – свршени мотивисани глагол изведен префиксом: за-, из-, на-, о-, по-, с-* и *у-* и описивање њихове семантике. Истраживачки задаци су:

- размотрити описе видских парњака у србистичкој литератури и указати на потешкоће на које се наилази приликом њиховог одређивања; издвојити критеријуме за издвајање видских парњака наведеног типа;
- одредити лексичко-семантичке карактеристике глагола који чине видски пар (мотивног и од њега префиксом изведеног глагола);
- издвојити префиксиране глаголе конкурентне у функцији граматичке перфективизације и установити њихове лексичко-семантичке специфичности.

Хипотезе

Полази се од следећих претпоставки постављених у досадашњој литератури о глаголском виду и видским парњацима у српском језику:

- префикси *за-, из-, на-, о-, по-, с-, у-* имају граматичку функцију перфективизовања;
- „чиста" видска функција глагола остварује се услед значењског преклапања мотивног глагола и префикса с којим се спаја;
- према мотивном несвршеном глаголу може стајати више префиксираних деривата, од којих се неки могу сматрати видским парњацима мотивног глагола, а неки не:
- префиксирани свршени глагол може имати више значења, од којих ниједно не мора бити оно којим се остварује „чиста" видска функција; или може имати и лексичко (или више лексичких) и граматичко видско значење;

5. очекивани резултати

Резултати истраживања могли би се употребити у различитим областима теоријске и примењене србистичке (као и контрастивне) лингвистике (морфологија, творба речи, лексикологија, лексикографија, семантика, настава страног језика, превођење). Инвентар видских парњака овог типа, као један од планираних резултата

рада, могао би се применити као практично средство у настави српског језика, нарочито у настави намењеној страним говорницима. Такође, такав инвентар могао би се користити у сврхе превођења, као и у компаративним истраживањима српског и других словенских језика, те српског и несловенских језика, где се глаголски вид исказује другачије. Рад ће представљати допринос морфологији српског језика у смислу одређивања и описа видских парњака поменутог типа, а његов значај за лексикологију српског језика био би у додатном осветљавању лексичко-семантичких карактеристика посматраних парова глагола, с чим је у вези глаголска полисемија. На основу резултата истраживања, који би укључивали разматрање лексикографских описа видских парњака, могле би се извести смернице за прецизно преношење податка о видском парњаштву у речницима српског језика. Планирано истраживање представљало би корак за даља испитивања глаголског вида, нарочито за она која би се бавила видским парњаштвом (оствареним како префиксацијом, тако и суфиксацијом), значењем свршености, односно несвршености, односом вида и акционалности и глаголском префиксацијом.

6. план рада

Оквирни садржај рада подразумева теоријски и истраживачки део.

Теоријски део чиниће уводно поглавље, где ће се одредити предмет, корпус, циљеви и хипотезе рада, те представити теоријски (обухватаће преглед досадашњих истраживања глаголског вида, видских парњака и глаголске префиксације) и методолошки оквир (представиће критеријуме за издвајање видских парова у српском језику, методолошки поступак прикупљања и класификовања грађе и модел за лексичко-семантичку анализу глагола, који ће бити примењени у истраживању). Методологија ће подразумевати формалнолингвистички аналитички приступ, који ће пружити квантитативне и квалитативне податке о предмету истраживања.

Истраживачки део чиниће више поглавља, у којима ће грађа бити излагана и анализирана по префиксима. У оквиру сваке целине разматраће се лексичко-семантичка веза између мотивног и префиксом изведеног глагола: на основу речничких дефиниција и примера упоређиваћемо значења видских парњака (које је значење мотивног глагола актуализовано у видском парњаку, каква је значењска структура префиксираног глагола, постоји ли семантичка веза између префикса и тематске усмерености глагола и др.), као и однос између више префиксираних глагола видски конкурентних.

На крају рада биће дат инвентар обрађених видских парњака.

7. методе

истраживања

У раду ће се употребљавати појмовно-терминолошки апарат традиционалне морфологије, синтаксе и актуелних семантичких проучавања. Користиће се различити критеријуми за класификацију грађе (формални, граматички, семантички и сл.).

VII ЗАКЉУЧАК СА ОБРАЗЛОЖЕНОМ ОЦЕНОМ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ КАНДИДАТА: Весне Ђорђевић, мастер

На основу наведених података о кандидату, Комисија констатује да је Весна Ђорђевић, мастер подобна за израду докторске дисертације.

На основу постављених циљева и очекиваних резултата, Комисија констатује да је предложена тема подобна за израду докторске дисертације у области Српски језик.

На основу наведених података о предложеном ментору, Комисија констатује да је доцент др Весна Ломпар подобна за ментора предложене докторске дисертације.

На основу изнетог, Комисија предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да донесе позитивне оцене о подобности кандидата Весне Ђорђевић, мастер и предложене теме докторске дисертације „ Видски парњаци у српском језику (имперфективни глагол : перфективни глагол изведен префиксима за-, из-, на-, о-, по-, с- и -у)” а да се за ментора именује др Весна Ломпар, доцент Филолошког факултета у Београду.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1.

2.

3.